

Duw a phob daioni.
Câs gwr na charo'r wlad a'i maceo.
Cadarnach yr edef yn gyfroedd nag yn ungor.

GERIOU   GEIRIAU

Keumraek ha Brezonek   Cymraeg a Llydaweg

DASTUMET HA LAKAET KENVER-
HA-KENVER

WEDI EU CASGLU A 'U RHESTRU

Gant ABHERVE

Trede mouladur.

Trydydd argraffiad.

MONTROULEZ

TI-MOULEREZ A. LAJAT, STREAT AR FEUNTEUN

1916

Un o'r rhesymau cyntaf rydd y gwangalon dros oedi yn y frwydr dros iawnderau cyhoeddus Cymru ydyw mai cenedl fechan ydym, ac nad oes digon o nerth ynom i synu tegwch mewn perthynas a 'n hiaith, a'n haddysg, a'n hangenion gwleidyddol; ond anghofia y brodyr gweiniaid hyn fod modd galw i fewn gymorth cenedloedd ereill ag y mae ganddynt hawliau cyffelyb i'r eiddom ni i ddadleu drostynt, ac y eawn, wrth estyn ein dwylau at y rhai hyn, gydweithrediad o gyfeiriadau pur annisgwyliadwy yn aml.

(COCHFARF, yn y *Geninen*, Hydref 1907).

GERIOU   GEIRIAU

Keumraek ha Brezonek   Cymraeg a Llydawaeg

DASTUMET HA LAKAET KENVER-
HA-KENVER

WEDI EU CASGLU A 'U RHESTRU

Gant ABHERVE

Trede mouladur.   Trydydd argraffiad.

MONTROULEZ

TI-MOULEREZ A. LAJAT, STREAT AR FEUNTEUN

—
1915

Sain y llythyrenau yn y Llydawaeg

Y mae sain y llythyrenau *a, e, i, o, u, b, d, g, h, l, m, n, p, r, s, t*, yn debyg yn y ddwy iaith.

Seinir yn y Llydawaeg *w a ou fel w yn y Gymraeg ; eu fel y Cymraeg yn y gair yn ; ou fel aw ; y deuseiniaid ereill yn debyg.*

Defnyddir *y* yn y Llydawaeg yn lle *i*, pan yn gydseiniad, sef pan seinir yn nglyn a llafariad.

Seinir *k* fel *c, f* fel *ff, v* fel *f, c'h* fel *ch* Gymraeg — *j, ch, gn, z*, fel yn y Ffrancaeg — *lh* fel *l* gwylb yn y Ffrancaeg o'r deheubarth.

Disgyn yr acen ar y sill olaf ond un yn y Llydawaeg fel yn y Gymraeg.

Ali d'al lenner breizad

Al levrig-man n'eo ket eul levr a ouziegez an hini eo. Da rei dourn d'ar trezonekerien da ziski ar c'heumraeg em eus savet anezan. Kavet e vo ennan a bcp sort geriou, henvel an darn-vuia anezo ous hon geriou brezonek, pe, da vihana, aes a-walc'h da intent dre o zikour (evel *mis medi* evit « *miz gwengolo* », *offeiriad* evit « *beleg* ») Bez' ez eus ives, aman hag a-hont, eur geriennou bennak diésoc'h, evel *tachwedd* evit « *miz du* » (Ar Vretoned o deus kollet ar gwir hano ha miret al lez-hano hepken.) Ouspenn geriou, e vo kavet ives frazennou berr, peadra da rei d'al lenner eun tanva eus an doare ma komzer e Bro-Geumri.

Lizerennou zo a zo diés da zistaga ervad : an *ll* en deus eur són ispisial krenvoc'h eget *l* ; *rh* a *z* ives krenvoc'h eget *r* ; an *dd* hag an *th* a vez distaget gant an teod lakaet a-us d'an dent traon (*dd*), pe o skei outo (*th*) ; *c* a *z* ives *k* ; *ch* evel *c'h* ; *w* evel *ou* pe *w* (Treger) ; *f* evel *v* ; *ff* pe *ph* evel *f* ; *u* eun tam'm evel *t* ; *y* a-wechou evel *eu*, a-wechou evel *t* ; *au, eu* a ve distaget *ay, ey*, ha nan evel *au, eu*, gallek.

ABHERVE.

Geriou Keumraek ha Brezonek

1° AR BOUED (bwyd)

<i>Bwyd</i> , boued.	<i>Cig eidion</i> , kig ejen, kig bevin.
<i>Bwyla</i> , dibri boued.	<i>Cig dafad</i> , kig danvad, kig maout.
<i>Boreufwyd</i> (beurevoued), lein, dijuni.	<i>Oengig</i> , kig oan.
<i>Ciniaw</i> , koan.	<i>Iar</i> , yar.
<i>Ciniawa</i> , koania.	<i>Wy</i> , vi, u.
<i>Yd</i> , ed.	<i>Wy wedi ei ferwi</i> , eur vi (eun u) bervet.
<i>Blawd</i> , bleud.	<i>Pysg</i> , pesk.
<i>Toes</i> , toaz.	<i>Pysgod</i> , pesked.
<i>Bara</i> , bara.	<i>Pysgodyn</i> , eur pesk (2),
<i>Bara gwyn</i> , bara gwen.	<i>Blonég</i> , bloneg.
<i>Bara du</i> , bara du.	<i>Asgwrn</i> , askourn, askorn.
<i>Bara brith</i> , bara briz.	<i>Croen</i> , kroc'hen.
<i>Bara cras</i> , bara kras.	<i>Moethau</i> , meuziou.
<i>Bara gwenith</i> , bara gwiniz.	<i>Dwfr</i> , dour.
<i>Bara haidd</i> , bara heiz.	<i>Llaeth</i> , laez, leaz.
<i>Torth fara</i> , torz vara.	<i>Llefriθ</i> , livriz, laez livriz,
<i>Ymenyn</i> , aman.	laez dous.
<i>Caws</i> , fourmach (keuz) (1).	<i>Té</i> , te.
<i>Cig</i> , kig.	<i>Coffi</i> , kafe.
<i>Cig moch</i> , kig moc'h, kig sall.	<i>Gwin</i> , gwin.
<i>Cig llo</i> , kig leue, kig loue.	<i>Gwin gwyn</i> , gwin gwen.
	<i>Gwin coch</i> , gwin ruz, gwin ru.

(1) Ma vije eur ger brezonek evit *caws*, *keuz* e vije ar ger-ze. Ne gaver war al leoriou koz nemet *keuzvez*, « leaz kujen ». — Byddai *keuz* yn gyfatebol i *caws*. Yn yr hen iaith defnyddid *keuzvez*, gair wedi tarddu o *keuz*.

(2) E keumraeg e vez lavaret *pysgod* evit meur a besk (evel « pesked » e brezoneg) ; lavaret e vez ouspen *pysgodyn* evit eur pesk hepken (evel, e brezoneg, « logod », « logoden »).

Olew, oleo (evit an « oleo
sakr » — am yr « olew
sanctaidd »), eol, ioul.
Gwinegr, gwinegr.
Halen, holen, c'hoalen, halen
 (Kerne ha Gwened).
Pubyr, poet, lys, pebr.

Lysiau, louzou.
Pys, piz.
Pys gleision, piz glas.
F/a, là, fao.
Erfin, maip, irvin.
Pyltaws, patatez.
Afalaou daear, avalou douar.
Ffrwyth, frouez, freuz.
Afal, aval.
Afalaou, avalou.
Afallen, avalen, gwezen-avalou.
Peren, per, peren, per.
Cnau, kraou, knaou (Kerne)
Llus, lus.
Mugvar, mouar.

Mel, mel.
Cramwyth, cremog, crempog,
 krampouez.
Uwd ceirch, yod kerc'h, yod silet.
Tam, tamaid, tamm.
Llymaid, lom, lommad.
Dyferyn, diveraden.

Yfed, eva.
Tori syched, terri seched.
Diod, diet (brezoneg koz — hen Lydawaeg), evach.

Blas, blaz.
Blasus, blazet mad.
Diflas, divlaz.
Drwg, fall (ha « drouk »).
Chwerw, c'houero.
Melus, melus, douz (evel ar « mel »).
Chweg, c'houek.
Os gwelwch ya dda, mar plich (mar gweilit (ez eo) mad).

Frazenou (brawddegau)
Rhoddwch (1) i mi y bara, roit (reit) d'in ar bara.
Cymerwch y bara, kemerit ar bara.
Rhoddwch i mi fara, roit (reit) d'in bara.
Cymerwch fara, kemerit bara.
Bwytewch, dibrit.
Yfwch, evit.
Bwytewch ac yfwch, dibrit hag evit.
Bwytewch fara (2) ac yfwch ddwfr, dibrit bara hag evit dour.

(1) Al lost-ger *wch*, e keumraeg, a dalv *il* e brezoneg d'ar mod gourc'hemen. Da skouer : *Cymerwch*, kemerit. — Y mae'r ter-yriad *il* yn y Llydawaeg yn gyfatebol i *wch* Cymraeg, yn y modd mynegol a'r modd gorchymynol.

(2) E keumraeg e vez troet al lizerennou gwasked war an hanioiou renet gant (compléments de) ar verbou d'ar modou divizet (aux modes déterminés). — Ni chyfnewidir, yn y Llydawaeg, y cydseiniad newidiol ar ol y ferf : *Dibrit bara, bwytewch fara*.

Pabyr a halen, os gwelwch yn dda, pebr hag holen, mar plich (markavit mad).
Halen a phubyr (1), os gwelwch yn dda, holen ha pebr, mar plich.
Cymerwch damaid o fara (2) kemerit eun tamm bara.

2° AN TI (ty)
Ar maeziou (meusydd)
Kêr (tref)
Ty, ti.
Tai, tiez, tier, tie.
Annedd, anneze.
Anneddu, anneza.
Cyfannedd, kevanezus, (Kerne).
Annedd-dy, ti-annez.
Llawr y ty, leur an ti.
Llawrlen, palen.
Dor, drws, dor.
Porth, dor-borz.
Ffenestr, prenest, fenestr.

To, tôen.
Cañ-dwfr, kan-dour.
Nen y ty, doubl, stel, sel an ti.
Simdde, siminal.
Aelwyd, oaled, aôled.
Tân, tan.

Llys, lez.
Castell, kastel.
Tyddyn, touzinell (Tregar) (3).

Lladw, ludu.
Megin, begin.
Gefail, gevel, pinsetez.
Gwely, gwele.
Gwely pluf, gwele pluv.
Dillad gwely, dilhad gwele.
Cadair, kador.
Bwrdd, taol (ha « Bourz » eul lestr).
Cegin, kegin.
Bér, ber.
Melin goffi, milin gafe.
Callawr, kaoter.
Llwy, loa.
Cwyrr, koar.
Cwyro, koara.
Canwyll, kantoul, kantol.
Canwyllbren (prenn ar gantoul), kantolor.
Canwyllarn, kantolor.
Ysgubell, skubelen.
Ysgubo, skuba.
Carthu, karza, skarza.
Golchi, gwalch'i.
Mur, mur.
Clwyd, kloud, kleund, kled.
Postyglwyd, postar gloued.
Allwedd, agoriad, alc'houez, alc'houe.

(1) Goude *a*, « ha » stagell, e trôer al lizerennou-gwasked : *c, p, t* a zeu da vez *a ch, ph, th*. — Nid oes dim cysnewidiad llythyrenau ar ol *ha* Llydawaeg.

(2) *O fara*, evel e brezoneg « a vara » (Kemerit eun tamm bras a vava). — Y mae, yn y Llydawaeg, fannod amhenadol unigol, sef *eun*, yn gyfatebol i « a » Saesneg.

(3) Eur « fouken » (pe eur « c'hoz ti ») e Tregar.

Ffermdy, ty-fferm, ti-ferm.
Creu (Mabinogion), beudy,
kraou.

Ystabl, staol.

Preseb, prezeb (Treger).

Polas, palez.

Perchen, perchenog, per-
chén.

Perc'henogi, perc'henna.

Arbed, erbedi (Treger), es-
pern.

Piau, piaoui, piaouat (Kerne)

Ysgubor, skiber.

Ffawn, foun, forn.

Colomendy, kouldri.

Clwyd'ieir, klud-ar-yer.

Llawr-dyrnu, leur dourna.

Dinas, kér vrás (hano)
« Dinam » a zeu eus an
hevelep gwrizien).

Caer, kér vogeriet, kastel
krenv.

Tref (trev), kear, kér.

Ystryd (street), heol, ru.

Marchnad, marc'had.

Marchnadfa, marc'hallac'h.

Ysgol, ysgoldy, skol, ti-skol.

Eglwys, iliz.

Capel, chapel.

Cloch yr eglwys, kloc'h an
iliz.

Clochydd, klocher, sakrist,
regester.

Clochdy, kloc'hdi, tour ar
c'hleier.

Twr, tour.

Bedd, bez.

Bedrod, mynwent, bezred
(brezoneg koz) ; bered,
gwered.

Gwlad (glad), bro (1).

Bro, bro.

Maes, maez, meaz.

Meusydd, maeziou.

Cae (cae), park (2).

Had, had.

Hau, hada.

Planu, planta.

Tail, teil.

Teilo, teila.

Medi, medi.

Gwinlan, gwinien.

Gardd, liorz.

Blodau, bleuniou, blenvou.

Llysiaw, louzou.

Erw (ero), devez-arat (3).

Cyfair, kever-douar.

Clawdd, kleuz, kleu, kleun.

(1) Lavaret e vez e brezoneg « n'en deus glad » eus eun den paouer ha n'en deus ket a « zouar », a « barkou ». E keumraeg gwriad a dalv da lavaret « bro ». — Nid yw glad mewn arferiad cyffredin ; defnyddir bro yn lle glad.

(2) E brezoneg « kae » ha « garz » a vez graet eus « tro ar park » pe eus « tro al liorz », e keumraeg « cae » a vez graet eus ar « park » ha « gardd eus al » liorz ». — Defnyddir kae yn unig yn ol hen ystyr y gair, sef « clwyd » neu « wrych » yn amgylchu y park.

(3) Erw, e keumraeg, a vez graet eus eun doare muzul-douar. evel m'eman an « devez-arat » e Breiz-lzel. — Y mae gan ero yr un ystyr a « rhych ».

Talar, talar.

Braenar, breinar, breina-
reg (1).

Mawr, mawrion (lies.)
meur, bras (2).

Bychan (gour.), bechan
(gwreg.), bychain (lies.),
bihan.

Bach, bihan.

Uchel, uhel.

Isel, izel.

Gwyn (gour.), gwen (gwreg.),
gwynion (lies.), gwenn.

Du, daon (lies.), du.

Melyn (gour.), melen
(gwreg.), melyniou (lies.),
melen.

Cyfyng, enk.

Clyd, kled.

Frazennou (Brawddegau).

Y ty hwn, an ti-man.

Yr eglwys acw, an iliz-hont.

Yr eglwys hon, an iliz-man.

Yr eglwys hono, an iliz-ze.

Y capel hwn, ar chapel-
man (3).

Y ty mawr a'r eglwys
fechan (fach), an ti bras
hag an iliz vihan.

Y twr uchel yma a'r mur
isel acw, an tour uhel-
man hag ar vur izel-hont.

Y ty gwyn yn yr ardd (4)
fach, an ti gwenn el lhorz
bihan.

Rhoddwch i mi agoriad y
drws, reit d'in alchouez
an nor.

Agorwch y drws, os gwe-
lwch yn dda, digorit an
nor, mar plich (mar kavit
mad).

Cauwch y ffenestr, os gwe-
lwch yn dda, serrit ar
prenest (fenestr), mar
plich.

(1) « Ober breinareg » a vez graet e Kerne eus « digeri eun douar koz ».

(2) Klota a ra peurliesa an hanouïoù gwan e keumraeg ouz an hanouïoù kadarn pe dioc'h reiz ha niver (gwyn, gwen, gwynion) pe dioc'h niver hepken (mawr, mawrion). Da skouer e roompurmioù eun nebeut hanouïoù gwan. — Nid oes i'r ansodeiriau rywogaeth na rhif yn y Llydawaeg.

(3) Capel 'zo gouriel (masculin) a keumraeg, e lech'h, e brezoneg, « chapel » 'zo gwregel (féminin). Bez' ez eus kaž a cheriou disheñvel o reiz e keumraeg hag e brezoneg, hag i henvel a-hend-all. Da skouer : Cloch (gwreg.), kloc'h (gour.) ; mur (gour.), mur (gwreg.) ; pont (gwreg.), pont (gour.) ; blwydd (gwreg.), bloaz (gour.) ; genau (gwreg.), genou (gour.) ; batf (gwreg.), baro, barv (gour.) ; bawd (gwreg.), meud (gour.) ; gwisg (gwreg.), gwisk (gour.) ; cath (gwreg.), kaz (gour.), nemet en enez Vaz, hag all.

(4) Yr ardd (evit gardd). Goude an artikl gwregel ar g a gouez e keumraeg evel e brezoneg dirag w : Ar wareg (= wareg = e lech « gwareg »).

Eisteddwch ar y gadair.
azezit(azeel)warargador.
Rhoddwch i milwy, reit din
eul loa.
Cymerwch y ganwyll, keme-
rit ar gantol.
Dyma eich canwyllbren, setu
aman ho kantolor.
Chwythwch y tan yn y sim-
dde, c'houezit an tan er
siminal.

3° BINVIOU (Arfa).

Pal, pal.
Rhaw, ran (e Kerne), pal.
Og, oged, hoged, hogejou.
Aradr, arar, alar.
Erydr, erer, eler.
Aredig, arat.
Swch, souc'h, soc'h.
Fforch, forc'h.
Ffyst (fust), freilh.
Dyrnu, dourna.
Gwynnyll, gwenterez.
Rhidyll, ridel, krouer.
Nithio, niza.
Bach, bac'h, krog.
Cogail, kegel.
Nyddu, neza.
Troell nyddu, karr-neza.

Morthwyl, mörzol.
Morthwylio, morzolia.
Gordd, horz.

Pwyell, bouch'hal.
Gwyddif, gwigned (Treger).
Cyn, yenn, kizel.
Mynawyd, minaoued.
Cribyn, kribin.
Gwellaif, gwelteff brezoneg
gwechall, gweltre, gwen-
tle, gwenkle (sizailh bras).
Ellyn, aoten.
Cadwyn, kadan, chaden.
Hual, hual.
Hualu, huala.
Llyfethar, liver (e Kerne).
Llyfethirio, liveri.
Cebysitr, kabestr.
Dibr, cyfrwy, dibr.
Iau, yeo.
Nodwydd, nadoz.
Gwnlo, gwriat, griat.
Gwniadur, besken (1).
Peiriant i wnllo, mekanik da
wriat.

Llesfr, lestr.
Celwyrn, kelorn, penton.
Cist, kest.
Megin, begin, megin.
Bad, cwch, bag.
Rhwyf, roenv.
Llyw, stur.
Llywio, levia.
Rhwyd, roued.
Cawell, kavel.
Gwasg, gwask.
Rhod, olwyn, rod.

(1) *Gwniadur a vez graet eus ar « vesken » e keumraeg, dre
ma taly da wriat /gwnlo/.*

(2) *Cawel a vez graet dreist-oll, e keumraeg, eus « kavel ar
besketaerien ». Eus « kavel ar yugale » e vez graet kentoc'h
eryd. — Defnyddir kavel am « cryd baban » ha « cawel pysgota ».*

Echel, ahel.
Ceffyl haiarn, march'h
houarn.
Pelen, pellen.
Telyn, telen.
Chwareu y delyn, c'hoari an
delen.
Cleddyf, kleze.

4° DANVEZ AN TRAOU
(Defnydd y pethau).

Pren, prenn (koad).
Maen, maen, mean.
Careg (kareg), maen.
Callestr, kailhastr.
Gwenithfaen, maengreunek.
Pridd, pri.
Graian, grouan.

Metel, metal.
Haiarn, houarn.
Dur, dir.
Plwm, ploum, plom.
Ystaen, staen, stean.
Arian, arc'hant.
Arian byw, arc'hant beo.
Aur, aour.
Darn o aur, eur pez aour.
Darn o arian, eur pez ar-
chant.
Mwnglawdd, mangleuz.
Cloddio, kleuza.

Gefail, gofel.
Gefeilo, gefelia.
Toddi, teuzi.

Caled, kalet.
Ysgafn, skanv.
Llwm, llem, llymion, lemm.
Llawn, leun.
Llenwi, leunia.
Gwag (gwak), goullo (1).
Gwaghau, goullonderi.
Dwyn, dougen (ha « douen »,
e brezoneg koz).
Tynu, tenna.
Estyn, astenn.
Cyrchu, kerc'hat.
Taflu, taoli, teurel.
Trwsio, dresa.
Rhwygo, regi.
Tori, terri, trouch'a.
Rhanu, ranna.
Dryllio, drailha.

Frazennou (brawdddegau)

Cymerwch eich nodwydd
ac'h gwniadur i wnllo (2),
kemerit ho nadoz hag ho
pesken da wriat.
Caled yw y dur, kalet eo an
dir.
Y mae'r dur yn galed, an
dir a zo kaled.

(1) *Gwag, e kaumraeg, eo ar c'hontrol eus llawn, evel ma z eo
« goullo » ar c'hontrol eus « leun » e brezoneg. Evil lavaret ar
c'hontrol eus caled, e kemerer eur ger all : meddal. — » Meddal »
yw ystyr gwak yn y Llydawaeg.*

(2) *Ach a zo evit ac eich « hag hoc'h » ; e frazennou pelloc'h e
welot ives a 'r evit ac yr « hag ar », y mae'r evit y mae yr
« eman ar », hag all.*

*Nid yw y plwm yn ysgafn,
n'eo ket skanv ar ploum;
ar ploum n'eo ket skanv.*

*Pa le y mae'r fegin? pelech
eman ar vegin?*

*Y mae yn y gegin, er gegin
eman; 'man er gegin.*

*Y mae'r aradr a'r rhaw
yn y cae, eman an alar
hag ar ran(ar bal) er park.*

*Yn y cae y mae'r oged, er
park eman an hoged.*

*Dyma'r morthwyl haiarn
a'r ordd bren, setu aman
ar morzol houarn hag an
horz prenn.*

*Y llesstr llawn a'r celwern
gwag, al lestr leun hag ar
chelorn(ar penton)goulio.*

*Y mae'r rhwyd yn y bad,
eman ar roued er vag.*

*Y mae rhwyd yn y bad (1),
bez'ez eus eur roued er
vag.*

**5° AN AMZER,
AN TEMZ-AMZER
(Tywydd.)**

Hawl, heol.

*Gwres yr haul, gwrez, groez
an heol.*

Braf, brav, brao.

Sych, sech, sychion, sec'h.

Glaw, gwlaw, glao.

Gwlawio, glavia, ober glao.

*Gwlyb, gwleb, gwlybion,
gleb.*

Gwlawog, glavek.

Cwmwl, koumoul.

Cymylog, koumoulek.

Digwmwl, digoumoul.

Claer, skler.

*Tywyll, tywell, tywyllion,
tenval.*

Cysgod, gwasked, skeuden.

Gwyn, gwent, avel (2).

Awel (avel), aezen.

Awelog, gwynlog, avelek.

Ystorm, stourm.

Chwythu, c'houenza.

Corwynt, korvent (3).

(1) *Y mae a dalv, e keumraeg, kement hag « eman » « ema » e brezoneg; kemeret e vez, ouspen, evit trei « a zo » hag « ez eus ». Da skouer : Y mae'r dur yn galed; y mae rhwyf yn y bad, — Y mae gan eman Llydawaeg yr un ystyri gan « y mae » yn y Gymraeg, ond, i gyfeithu « there is » Saesneg, yn lle eman, defnyddir yn y Llydawaeg « ez eus, bez'ez eus ». Y mae eus yr un durl ferbol ac « oes » yn y Gymraeg.*

(2) *Gwent » a zo eur ger koz evit lavaret « avel ». Choaaz e vez graet « gwentererez » eus eur sort mekanik a dalv da « wenta ». da lavaret eo da « avel » ar greun. — Y gair avel yn unig sydd mewna arferiad cyffredin yn awr.*

(3) *Eur « gorventen » a vez graet eus eur fourrad « avel-dro » e Kerne.*

Cawod, kaouad (1).

Eira, erc'h.

*Cesair, kazarc'h, kazerc'h,
grizilh.*

Rhew, reo.

Rhew gwyn, reo gwen.

Ewinrew, ivin-reo.

*Rhewi, revi, skorna, ober
skorn.*

Twym, tomm.

Poeth (poaz), tomm-poaz (2).

Clauar, kluuar.

Anwyd, anoued, riou.

Haf, hanv.

Gauaf, gouany, goanv.

*Hydref, here (ha « diskar-
amzer ») (3).*

Gwanwyn, nevez-amzer.

Frazennou (brawddegau).

*Y mae'r tywydd yn boeth
yn yr haf, an amzer a vez
tomm-poaz en hanv.*

*Pa fodd y mae'r tywydd
heddyw ? pendôs eman an
amzer hizio ?*

*Y mae'r gwynt yn chwythu
heddyw, eman an avel o
c'houenza hizio.*

*Fe ddaw gwlaw, bez'e tenio
glaao, glao a vez.*

*Mae yn sych, mae yn wlyb,
sec'h eo, gleb eo.*

*Y mae'r gwres yn boeth,
gwrez, groez (an heol) a
zo tomm-poaz.*

*Y mae hi yn oer, yen eo
anezi.*

*Yr oedd y storm ar y mor,
bez'e oaeur stourm(gwall-
amzer) war ar mor.*

*Y mae yn rhewi yn galed,
eman o'ch ober reo kalet;
reo kalefa zo.*

**6° AN AMZER,
AR BADELEZ**

(Amser) (4)

Amser, amzer.

*Bob amser (e peb amzer),
bepred, dalc'h-mad, atao.
Mewn byr amser, e berr
amzer.*

(1) « Kaouad » barrad gwâl-amzer, glao dreist-oll. Bez'ez eus eur c'hienn-lavar evelhen :

Gouda pardon Folgoad
A hep bod kaouad,

evit lavaret e vez fall an amzer peurliesa gouda pardon ar Folgoad (e mis gwengolo).

(2) Tomm(twym), neu tomm-poaz, yw'r gair cyffredin am « poeth ». Y mae gan y gair poaz ystyr neillduol : *Kig poaz*, cig wedi ei arlywo.

(3) Defnyddir here am « y mis », diskar-amzer am « y tymor ».

(4) E keumraeg e vez dishanyalet etre amzer, « padalez », ha tywydd, « temz-amzer ». — Yr un gair (amzer) sydd yn y Llydawaeg am « amser » a « tywydd ».

Pryd, pred, pred-amzer,
mare, koulz.
Pa bryd? (pa bred?), peur?
pegouls?
Mewn pryd, e mare, e
koulz.
Hyd, hed.
Pa hyd? pegeit?
Pell, pell, pell amzer.
Byth, bizviken (e brezoneg
koz), birviken.
Am byth, da virviken, da
viken.

Blwydd, *blwyddyn*, bloaz
bloavez.
Llynedd, warlene.
Eleni, hevlene.
Canrif, canfed, kantved.
Oed, oad.

Mis, miz.
Y mis nesa, ar miz nesa.
Y mis diweddaf, ar miz
diweza.

Ionawr, genver.
Chwefror, chouevr.
Mawrth, meurz.
Ebrill, ebrél.
Mai, mae.
Mehefin, mezeven, even.
Gorphenaf, gouere, goueren
Awst, eost.
Medi (medi), gwengolo.
Hydref, hezreff (brezoneg
koz), here.
Tachwedd, du.
Rhagfyr, kerzu, kerdu.

Haf, hanv.
Gauaf, gouany, goanv.
Hydref (here), diskar-amzer.
Gwanwyn, nevez-amzer.
Cyhydedd, kedez, kehidel,
(ar gedevez a veurz, ar gedevez
a wengolo) (« équinoxe »
e galleg).
Calan, kala, kalan (an deiz
kenta eus eur miz).
Calenig, kalana, derou-mad.

Wythnos (eiz noz), sizun.
Dydd Sul, disul.
Dydd Llun, dilun.
Dydd Mawrth, dimeurz.
Dydd Mercher, dimercher.
Dydd Iau, diciou, diriou.
Dydd Gwener, dirgwener,
digwener.
Dydd Sadwrn, disadorn,
desadorn.
Sal, sul.
Llun, lun.
Mawrth, meurz.
Mercher, merc her.
Iau, yaou.
Gwener, gwener.
Sadwrn, sadorn.
Pythefnos (pemzek noz),
pemzek deiz.

Dydd, deiz, dez, de.
Diwrnod, devez.
Bob dydd, beunydd, bep
deiz, bemdez, bemde.
Beunyddiol, pemdeziek.
Bob yn ail ddydd, bep eil
deiz.

Canol dydd, kreisteiz,
kreiste (1).
Ddoe, dec'h.
Heddyw, hizio, hidiv (Trég.),
hirio, hirie.
Tranoeth, antronoz, an deiz
war-lerc'h.
Penn dydd, penn deiz (ar
beurevez pe an abardaez).
Boreu, bore, beure, mintin.
Nos, noz, abardaez.
Boreu heddyw, hizio ar
beure, hizio dioch ar
beure.
Noswaith, noson, nozvez.
Beunos, bemnoz.
O fore dan nos, a veure da
noz.
Heno, henoaz, henoz, fenoz.
Haner nos, hanter-noz.
Neithwyr, neithiwr, neizeur,
dec'h da noz.
Awr, eur.
Yn awr (en eur-man), bre-
man.
Un o'r gloch, eun eur.
Dau o'r gloch, div eur.
Tri o'r gloch, teir eur.
Pedwar o'r gloch, peder eur.
Pump o'r gloch, semp eur.
Chwech o'r gloch, chouec'h
eur.
Saith o'r gloch, seiz eur.
Wylt o'r gloch, eiz eur.
Naw o'r gloch, nav eur.

Gwaith, gwech.
Unwaith, eur wech.

(1) *Canol* e keumraeg a dalv kement ha « kreiz » e brezoneg.
→ Y mae gan kreiz yn y Llydawaeg yr un ystyrr ag sydd gan
« canol » yn y Gymraeg.

(2) *Deraou*, derou, enw ; *deraoui*, berf.

Deg o'r gloch, dek eur.
Un ar ddeg o'r gloch, unnek
eur.

Deuddeg o'r gloch (daouzek
eur), kreisteiz, kreiste.

Haner awr wedi un, eun
eur hanter.
Chwarter wedi dau, div eur
ba kart.

Chwarter i dri, teir eur
nemet kart.
Deg manud i bedwar, peder
eur nemet dek munuten.
Munud, munud.

Munodyn, munuten.
Eiliad, predig-amzer, mo-
mend (« seconde » e gal-
leg).

Dechreuu, dezraou (e brezo-
neg koz), deraou, derou
(penn kenta) ha « de-
raoui » (2).

Diweddu, diwez.
Diweddu (diwezi), echui,
peurober, kas da benn.

Tersyn, termen.
Tro, tro.

Y tro cyntaf, an dro genta.
Y tro diweddaf, an dro zi-
weza.

Pob un ei dro, pep-hini (peb-
unan) e dro.

Dwywaith, diwech, diou
wech.
Teir gwaith, teir gwech.
Weithiau, a-wechou.
Unwaith ac eilwaith, gwech
ha gwech-all.

Frazennou (brawddegau).

Fe syddaf yn glaf bob am-
ser, bez' e vez anklany atao
(dalch'h-mad).

Pa bryd y daw cf? *Pa bryd*
y daw hi? peur e teuio
hen? Peur e teuio hi?
Cymru am byth! Bro-
Geumri da viken!
Plentyn blwydd oed (bloaz
a oad), eur bügel bloaz,
Blwyddyn newydd dda i
chwil bloavez (nevez)
mad d'eoc'h!

Pa fis o'r flwyddyn ydyw?
pe viz eus ar bloaz eo?

Pa ddydd o'r wythnos
ydyw? pe zeiz eus ar
zizun eo?

Pa faint o'r gloch ydyw?
Pa awr yw? ped eur eo?
Y mae'r plant yn hela ca-
leniñ, eman ar vugale o
choulen kalana (derou-
mad).
Bore daichwi, demad d'eoc'h.
Nos da i chwi, nos dawch,
nozvez vad d'eoc'h.

7 AN DEN (y dyn).

Dyn, den.

Dynes (denez), maouez.

Dynion, tud (1).

Gwr, gour (Kerne), gwaz (2).

Gwraig, gwreg, groeg,
greg (3).

Gwraoch, gwraech, groach,
grach.

Priod, pried.

Cár, kar.

Ceraint, kerent.

Tad, tad.

Tad cu, taid, tad koz (4).

Tad beddyd, paeron.

(1) Ar ger pobl a vez kemeret alles, e keumraeg, e lech
dynion, evit lavaret « tud ». — Defnyddir, yn Llydaw, y gair tud
(yn gynnwysedig yn « alltud » cymraeg) fel lluosog o den.

(2) E Kerne e leverer « N'eus gour en ti ? » evit « N'eus den
en ti ? » — Y mae i gwaz ddau ystyr : gwaz, lluosog gwazien,
yr un ystyr a « gwas », « gweision » : gwaz, lluosog gwazed, yr
un ystyr a « gwr », « gwyr ».

(3) Skriva a reomp « gwreg », « gwraech » e Treger, dre ma
leverer, goude an artikl, « wrek », « wrach » ha nan « chreg »,
« chraech », evel e Leon. « Gwreg », « gwraech » n'eus anezo,
evelato, nemet eur zillaben (evel pa vent skrivet « groeg »,
« groach »).

(4) E brezoneg an « tad kuv » eo « tad an tad koz » ; e
keumraeg y tad cu eo « an tad koz ». — *Tad kuv yw yn y*
Llydawaeg enw yr hen dad cu.

Mam, mamm.

Mam gu, nain, mamm
goz (1).

Mam fedyd, maeronez (2).

Llysdad, lez-tad.

Llysfa'm, lez-vamm.

Amddifad, emzivad.

Plant, bugale (3).

Plentyn, bugel.

Mab, mab.

Meibion, mibien.

Merch, merc'h.

Merched, merc'hed.

Brawd, breur.

Brodyr, brendeur.

Chwaer, c'hoar.

Llysfa'b, lez-vab.

Llysferch, lez-verc'h.

Llysfrawd, haner frawd,
hanter-vreur.

Llyschwaer, haner chwaer,
hanter-c'hoar.

Cefnder, kenderv.

Cyfnithwr, keniderv, kini-
tervez.

Ewythr, eontr, yontr.

Modryb, moereb.

Nai, ni, niz.

Nith, nizez.

Esgob, eskob.

Offeiriad (oferenner), beleg.

Mynach, manac'h.

Mynaches (manac'hez), lea-
nez.

Barnwr, barnour, barner.

Barn, barn.

Athraw, athro, mestr-kelen-
ner, doktor.

Ysgolfeistr, mestr-skol.

Ysgolfeistres, mestrez-skol.

Ysgolhaig, skolaer, bugel-
skol.

Ysgol, ysgoldy, skol, ti-skol.

Ysgrifennydd, skrivagner.

Llyfrwerthwr (levr-werzer),
leorier, levrier.

Masnachwr, marc'hadour.

Gwerthu, gwerza.

Pryna, prena.

Tala (talvout), paea.

Gwerth(gwerz), talvoudegez

Pris, priz.

Dyled, dle.

Costio, kousta, koustout.

Collî, koll (verb).

Colled, koll (hano).

Rhewin, rivin.

Melingydd, miliner.

Melin, milin.

Malu, mala.

Pobydd, (« pobour » e Gwe-
ned), fornier, bараer.

(1) Sellit ouz an noten araok.

(2) *Tad beddyd, mam fedyd*, tad, mamm ar « vadeziant », da
lavaret eo « paeron », « maeronez ».

(3) *Lluosog o bugel*, gair dauystyr : bugel, lluosog bugelien, yr
un ystyr a « bugail » Cymraeg ; bugel, lluosog bugale, yr un
ystyr a « plentyn », « plant ».

Pobi, pobi (e Gwened).
Cigydd, kiger.
Tafarnwr, tavarner.
Tafarn, tavarn.
Ceginwr, keginer.
Gwnfadyddes, kemenerez.
Golchyddes, kannerez.
Crydd, kere.
Gwehydd, gwéydd, gwiader.
Gof, gof.
Clochyd, kloc'her (e Kerne)
Morwr, moraer.
Mordwyo, merdei, mont war vor.
Pysgota, pesketaer, pesker.
Llasfurwr, labourer.
Llasfur, gwaith, labour.
Galwedigaeth, galvedigez.
Sanctaidd, santaidd, santel.
Dysegidig, desket-mad.
Diog, diek, diegus.
Gweithgar (a gar labour), mad da labourat.

Frazennou (Brawddegau).

Pa fodd (sat) y mae tad yr ysgolhaig ? pendôs eman (a ra) tad ar bugel-skol (ar skolaer) ?
Y mae 'n well, diolch i chwi, eman gwelloc'h, trugarez d'eo'ch.
Yr oedd ei fam yn ysgolfeistres, mestrez-skol e oa e vamm.

Y mae Arthur yn gefnder i mi, kenderv d'in-me eo Arzur; Arzura zo kenderv d'in-me.
Pa le (lle) y mae ty y pobyydd ? pelec'h eman ti ar fornier (ar pobour) ?
Lle mae siop y llyfrwerthwr ? pelec'h eman stal al leorier ?
A oes melinydd yn y dref hono? ha bez' ez eus eur miliner er gér-ze ?
Y mae 'r ysgolhaig hwnw yn ddiog, ar skolaer-ze a zo diegus; diegus eo ar skolaer-ze.
Y mae 'r ysgolfeistr hwn yn ddysgedig, ar mestr-skolman a zo desket-mad.
Y mae 'r masnachwr yn gwerthu ac yn prynu, eman ar marc'hadour o werza hag o prena.
Y mae 'r morwr yn mor-dwyo ar y mor, eman ar moraer o verdei war ar mor.
Yr oedd cwch y pysgota ar y traeth, bag ar pesketaer a oa war an traez; edo bag ar pesketaer war an traez.

8° AR C'HORF (Corph).

Corph, corff, korf.
Buchedd, bywyd, buhez.

Byw, beo, bev ; beva (1).
Marw, maro, marv ; mervel (2).
Angau, angeu, ankou.
Pen, penn.
Clopen, penglog, klopen.
Ymenydd, empen.
Blew, bleo.
Gwallt, bleo (3).
Talcen, tal.
Talcen y ty, talben an ti.
Trem, drem, trem, drem.
Min, min.
Llygad, lagad.
Gweled, gwelet.
Canwyll y llygad (kantoul al lagad), mab al lagad, ibilh al lagad.
Amrant (abrant), malven al lagad (4).
Boch, gruidd, boch, jod.
Ffroenau, fronellou, difroun
Genau, genou, ginou.
Tafod, teod.
Haliu, halo.
Ceg, beg.
Blas, blaz.
Dylyfu gén, dislevi gen.
Ystreui, strevia.
Gwefas, gweus (e Kerne), muzel.
Gwefusau, diweus (e Kerne), muzellou.

Llefara, siarad, komz.
Crio, llefain (lenva), krial.
Cwyno, kouina (Treger).
Distewi, tawelu, tevel.
Elgeth, elgez, gronch.
Barf, barv, baro.
Gwddwf, gwddf, gouzoug, goug.
Ysgyfarn (keumraeg koz), clust, skouarn.
Clywed, kleet.
Ysgwydd, skoaz.
Ibraich, brec'h, breac'h.
Cesail, kazel.
Elin, ilin.
Penelin, penillin.
Arddurn, arzourn, addorn.
Durn(dourn), dourn serret.
Llaw, dourn digor.
Palf, palv (an dourn).
Pafalu, pafala.
Bys, biz.
Bawd, meud, biz-meud.
Ewin, ivin.
Ewinrew, ivin-reo.
Cefn, kein.
Asen (« azen » eur vag), kostezen, kosten.
Asgre, asgre.
Bron, bron.
Teth, tez.

(1) Defnyddir beo, bev am yr ansoddair a beva am y ferf.

(2) Maro, marv, ansoddair neu enw ; mervel berf.

(3) E keumraeg e tishanvaler etre blew ha gwallt pennad bleo eun den. — Nid oes ond un gair yn y Llydawaeg am " gwallt " ha " blew ".

(4) Defnyddir abrant (yr unag « amrant ») mewnystyr gwahanol, sef « ael y llygad ».

<i>Ysgyfaint</i> , skevent.	<i>Newyn</i> , naon.
<i>Anadl</i> , alan.	<i>Syched</i> , sec'ched.
<i>Anadlu</i> , alana.	<i>Cwsg</i> , kousg.
<i>Anadliad</i> , alanad.	<i>Cysgu</i> , kousket.
<i>Afu</i> , avu.	<i>Dihuno</i> , deffro, dihuna.
<i>Bustl</i> , bestl.	
<i>Cyndedyn</i> , kandeden.	<i>Claf</i> , klany.
<i>Tor</i> , coff, tor, cot.	<i>Clefyd</i> , klenved.
<i>Barlen</i> , barlen.	<i>Gwan</i> , gwan.
<i>Clun</i> , klân (e Kerne).	<i>Eiddil</i> , izil.
<i>Morddwy l</i> , morzed.	<i>Anwyd</i> , anouedan-
<i>Gafl</i> , gaol.	dur.
<i>Esgair</i> (« esker » eur vag, « divesker » liesder), coes,	<i>Teirthion</i> , twymyn, terzien.
gar.	<i>Brech</i> , brec'h (klenved).
<i>Glin</i> , glin.	<i>Pas</i> , paz moug, dreo.
<i>Troed</i> , troad.	<i>Pesuach</i> , paz.
<i>Traed</i> , treid.	<i>Creithen</i> , kreizen, kleizen.
<i>Sawdl</i> , seul, seul-troad.	<i>Cramen</i> , kramen.
<i>Cig</i> , kig.	<i>Dall</i> , dal.
<i>Asgwrn</i> , askourn, askorn.	<i>Byddar</i> , bouzar.
<i>Esgyrrn</i> , eskern.	<i>Mud</i> , mud.
<i>Gwaed</i> , gwad.	<i>Aflasar</i> , dilafar, amlavar,
<i>Gwythien</i> , gwazien.	dilavar.
<i>Maint</i> , maintioli, ment.	<i>Tawedog</i> , taverek.
<i>Nerth</i> , nerz.	
<i>Cryf</i> , cref, cryfion, krenv.	<i>Sefyll</i> (sevel), beza en e zav, beza war zav (1).
<i>Hir</i> , hir.	<i>Gorwedd</i> , gourvez, beza en e chourvez.
<i>Llydan</i> , lledan, llydain, ledan.	<i>Asseedu</i> , eistedd, azeza, beza en e goaze.
<i>Iras</i> , teo.	<i>Cerdded</i> , kerzet.
<i>Teneu</i> (tano), treat.	<i>Myned</i> , mynd, monet, mont.
<i>Iach</i> , yac'h.	<i>Dygod</i> , dod, donet, dont.
<i>Iechyd</i> , yec'hed.	<i>Rhedeg</i> , redek.
	<i>Brys</i> , pres, hast, tiz.

(1) Y mae sevel yn y Llydawaeg yn ferf weithredol, o'r un
ystyr a « cyfodi », a codi ».

<i>Myned ar frys</i> , mont gan	<i>yac'h eo ho tad ?</i>
pres, kerzet affo.	<i>Ydyw (eo), ya.</i>
<i>Buan</i> , buan.	<i>Gwell angen na chywitydd !</i>
<i>Llamu</i> , lammat, lampat.	<i>gwell ankou (gwelloc'h eo</i>
<i>Troi</i> , troi, trei.	<i>an ankou, ar maro) eget</i>
<i>Chwילדroad</i> , kildroad.	<i>an dizenor !</i>
<i>Dillad</i> , dilbad.	<i>Dyma 'r ci bach (bychan)</i>
<i>Dillad gwely</i> , dilhad gwele.	<i>blew gwyn a welais boreu</i>
<i>Gwisg</i> , gwiskamant.	<i>heddyw, setu aman ar</i>
<i>Gwisgo</i> , gwiska.	<i>c'hî bihan bleo gwen a</i>
<i>Crys</i> , krez.	<i>welis hizio ar beure.</i>
<i>Lliain</i> , lliau, lien, lian.	<i>Llygad y dydd yw enw blo-</i>
<i>Gwlan</i> , gwlan, gloan.	<i>deuyn o Gymra, « lagad</i>
<i>Lledr</i> , lezr, ler.	<i>an deiz » eo hano eur</i>
<i>Gwregys</i> , gouriz.	<i>vleuen a Vro-Geumri.</i>
<i>Mantell</i> , mantel.	<i>Gwelais blentyn bach boch</i>
<i>Maneg</i> , maneg.	<i>goch, bez' e welis (gwelet</i>
<i>Crib</i> , krib.	<i>em ens) eur bugel bihan</i>
<i>Coryn (rwg)</i> , coron, kuru-	<i>ruben (rujot).</i>
nen.	<i>Agorwch eich llygaid, di-</i>
	<i>gorit ho taoulagad (1).</i>
Frazennou (brawddegau).	<i>Dyma eich dwylaw, eich</i>
<i>A gw eich mam gu yn fyw ?</i>	<i>llaw ddheu, setu aman</i>
ha beo eo ho mamm goz ?	<i>hotaouarn, ho tourndeou.</i>
<i>Nac ydyw, n'eo ket.</i>	<i>Pa un yw eich troed</i>
	<i>chwith ? pehini eo ho troad</i>
	<i>kleiz (2).</i>

(1) E brezoneg e leveromp « daouarn », « daoulagad », « diskoarn », hag all, en eur staga « daou », « diou », ouz hano eun darn pe zarn eus ar c'horf ; e keunraeg, peurliesa, ne vez graet kemend-all nemet evit llaw, dourn digor : dwylaw, « daouarn ». — Dodir yn y Llydawaeg daou(neu div, di) o flaen enwau cyfansoddedig yn debyg i « dwylaw » : an daoulagad, an daouarn, an diwrec'h, an diskouarn.

(2) « Chouita » a vez lavaret e Treger evit « skei eun taol ebiou » evel ma ra peurliesa an nep a sko gant an dorn « kleiz » (chwith). — Y mae 'r gair « chwith » wedi ei golli gan y Llydawaiaid, ond y mae elo c'houila, « chwitho », mewu arferiad yn Treger.

<i>Nes penelin nag arddurn,</i>	<i>Tarw, taro, kole, kole-taro.</i>
<i>nesoc'h (eo) penilin eget</i>	<i>Buwch, buoch, buc'h.</i>
<i>arzourn (1).</i>	<i>Anner, ounner, annouar.</i>
<i>Uwch pen na dwy ysgwydd,</i>	<i>Corn y tarw, korn an taro.</i>
<i>uheloc'h (eo) penn eget</i>	<i>Llaeth y fuwch, laez ar</i>
<i>dion skoaz.</i>	<i>vuoc'h.</i>
<i>Y mae gwaed yn ein calon,</i>	<i>Llo, leue, loue.</i>
<i>bez' ez eus gwad en hor</i>	<i>Eidion, ych, ejen, penn-</i>
<i>c'halon.</i>	<i>oc'hen.</i>
<i>Gwisguch eich mantell a</i>	<i>Eidionau, ejened.</i>
<i>cherddwch ar frys, gwis-</i>	<i>Ychain, oc'hen.</i>
<i>kit ho mantell ha kerzit</i>	<i>Moll, maout.</i>
<i>affo.</i>	<i>Dafad, danvad, danvadez.</i>
<i>Fe welais ddyn yr hwn oedd</i>	<i>Defaid, denved.</i>
<i>yn fud, bez' e welis eun</i>	<i>Oen, oan.</i>
<i>den pehini a oa mud.</i>	<i>Oenig, oanig.</i>
9^e AN ANEVALED	<i>Gafr, gavr.</i>
(Anifeiliaid)	<i>Geifr, gevri.</i>
<i>Anifail, aneval.</i>	<i>Bwch, bwch gafr, bouc'h.</i>
<i>Anifeiliaid, anevalad.</i>	<i>Myn gafr, men gavr.</i>
<i>Anifail dof, aneval donv.</i>	<i>Llwdn (loezn, loen), eul</i>
<i>Dof!, donvaat.</i>	<i>loen bihan.</i>
<i>March, ceffyl, march.</i>	<i>Llydnod (loened), loened</i>
<i>Caseg, kazeg.</i>	<i>bihan, re vihan eul loen.</i>
<i>Ebol, ebeul.</i>	<i>Moch, moc'h.</i>
<i>Carn y ceffyl, karn ar</i>	<i>Mochyn, pemmoc'h.</i>
<i>march.</i>	<i>Porchell, porc'hell (2).</i>
<i>Mwng y ceffyl, mone ar</i>	<i>Perchyll, perchel, moc'h</i>
<i>march.</i>	<i>bihan.</i>
	<i>Hwch (houc'h), gwiz (3).</i>
	<i>Ci, ki.</i>

(1) Eur c'henn-lavar hag a zo anavezet e Breiz kerkouls hag e Keumri. Da lavaret eo e theomp rei skoazell dan dud all dioc'h ma vezont tost pe dostoc'h d'comp-ni.

(2) Porchell a vez graet, e keumraeg, eus eur penmoc'h bihan hepken.

(3) Hwch a vez graet eus eur « wiz » ; evit eun « houc'h » e kemerer eun hanou all baedd. — Houc'h yn y Llydawaeg yw enw y « baedd ».

<i>Dyfrgi, dourgi, ki-dour.</i>	<i>(e Kerne).</i>
<i>Cath, kaz (1).</i>	<i>Neidr, aer.</i>
<i>Llygoden, logoden.</i>	<i>Neidr-wiber, aer-wiber.</i>
<i>Llygod, logod.</i>	<i>Malwoden, melc'houdeden.</i>
	<i>Crogen, krogen.</i>
	<i>Llegest, legestr.</i>
	<i>Misgl, meskl.</i>
	<i>Brenig, brenig.</i>
	<i>Pysgod, pesked.</i>
	<i>Pysgodyn, eur pesk.</i>
	<i>Eog, eog.</i>
	<i>Gleisiad, glizig.</i>
	<i>Llythien, lizen.</i>
	<i>Pryf, prenv.</i>
	<i>Pryfaid, prenvad.</i>
	<i>Gwenyngen, gwenanen.</i>
	<i>Gwynn, gwenan.</i>
	<i>Mel, mel.</i>
	<i>Cyflionyn, kelienen.</i>
	<i>Cylation, kelien.</i>
	<i>Chwilen, c'houil.</i>
	<i>Cyffniden, prygopyn, kefniden.</i>
	<i>Ceilio rhedyn, kilhog-raden.</i>
	<i>Pori, peuri.</i>
	<i>Neidio (nijal), lammat.</i>
	<i>Carlamu, mont d'an daoulam, daoulammatt.</i>
	<i>Brefu, blejal.</i>
	<i>Grwgnach, grognal.</i>
	<i>Cyfarth, harzal.</i>

(1) Cath 'zo gwregel e keumraeg. Sellit ouz an noten uheloc'h, pajen 8. — Y mae'r gair haz yn wrywaidd.

Chwibanu, c'houibana.
Canu, kana.
Nytha, neizia, ober e neiz.
Dodwy, dozvi, dosi, déwi.
Ehedeg, nijal.
Eheddyd, eveder (Kerne) (I),
 ec'houeder, alc houeder.
Nofo, neunv, neuï, neunial.
Casglu mel, klask, dastum
 mel.

Gelwch ar y ci hwnw sydd yn cyfarth, galvit (war)
 ar c'hi-ze, a zo oc'h harzal
Y mae 'r pysgod yn nofio yn y mor, eman ar pesked
 o neunv er mor.
Y mae pysgod yn y mor,
 Bez' ez eus pesked er mor.

10° AL LOUZOU

(Llysiau)

Coed, coedwig, koad.
Coeden(koaden), eur wezen.
Coediog, koadek.
Derw, dero.
Derwen, derven.
Mesen, mezen.
On, on, koad-on.
Onen, ounen, onen.
Bedw, bezo.
Bedwen, bezven.
Celyn, kelen.
Celynen, kelenen.
Helyg, helygen, haleg, hal-legen.
Pinwydden, gwezen bin.
Castanwydden, gwezen gitin.
Ffawydd, gwez fao.
Ffawydden, eur wezen fao,
 eur fawen.
Gwern, gwernen, gwern,
 gwernen.
Cyll, collen, kelvez (kolve),
 kelvezan.
Ysgaw, ysgawen, skao,
 skaven.

(1) Da lavaret eo « nijer ».

<i>Yw, Ywen</i> , ivin, ivinen.	<i>Eiddew</i> , ilio.
<i>Cyff</i> , kef.	<i>Had</i> , had.
<i>Rhisgl</i> , rusk.	<i>Ffrwyth</i> , frouez.
<i>Dail</i> , del, deliou.	<i>Syfi</i> , sivi.
<i>Draen</i> , draen.	<i>Mwyar</i> , monar.
<i>Tyfu</i> , didenvi (e Kerne).	<i>Llus</i> , lus.
<i>Planigyn</i> , planten.	<i>Eirin</i> , irin, ili.
<i>Llysiau</i> , louzou.	<i>Ceirios</i> , kerez.
<i>Llysieun</i> , louzouen.	<i>Cnau</i> , knaou(Kerne), kraou.
<i>Llysieu</i> , louzoua.	
<i>Llysieuwr</i> , louzouer.	
<i>Chwynu</i> , c'houennat, dilouzaoui.	
<i>Chwyn</i> , louzou fall, c'houennadur.	
<i>Blodau</i> , blenvou, bleuniou.	
<i>Lili</i> , lilien.	
<i>Rhosyn</i> , rozen.	
<i>Blodeuo</i> , bleunia.	
<i>Gwywo</i> , gwenvi.	
<i>Gwellglas</i> , geot glas.	
<i>Gwraidd</i> , gwriziou.	
<i>Soft</i> , soul.	
<i>Grug</i> , brug.	
<i>Ysgall</i> , askol.	
<i>Meillion</i> , melchon.	
<i>Uchelfar</i> , uhel-var.	
<i>Rhodyn</i> , raden.	
<i>Banadl</i> , balan.	
<i>Brwyn</i> , broen.	
<i>Iesg</i> , hesk.	
<i>Cegid</i> , kegit.	
<i>Berw'r dwfr</i> , beler.	
<i>Tafol</i> , teol.	
<i>Ffleimyoed, flamgoed</i> ,	
flamgoad	
<i>Gwylydd</i> , gleiz.	
<i>Cylor, clor</i> , keler.	
<i>Gwyddfid</i> , gwezvoud.	
<i>Y mae 'r plant yn mwyara</i>	
<i>(casglu mwyar)</i> ar y	

Frazennou (Brawddegau)

Y mae Llydaw yn wlad goedioig, eur vro goadek eo Breiz.
A oes derw yng Nghymru ?
 — Oes, ha bez'ez eus dero e Keumri ? — Ya, bez'ez eus.
Fe welais uchel'sar ar dderwen yn y goedwig, gwelet em eus (bez' e welis) uhelvar war eun derven er c'hoad.
Blodau grug yw arwydd
Celtia, *blodau ysgall arwydd Alban a dail meillion arwydd Iwerddon*, bleuniou brug eo arouez Keltia, bleuniou askol arouez Skozha deliou melchon arouez Iwerzon.
Deuwn i gasglu ceirios a syfi yn ngardd fy mammu, deomp da glask kerez ha sivi e liorz va mamm goz.
Y mae 'r plant yn mwyara

<i>ffordd (hynt) pan yn dyfod</i>	<i>Gorynys, gourenez.</i>
<i>o'r ysgol, eman ar vugale</i>	<i>Mynydd, menez.</i>
<i>o vouara (klask mouar)</i>	<i>Serth, serz (Treger), a blom.</i>
<i>war an hent pa zeuont</i>	<i>Maen, maen, mean.</i>
<i>eus ar skol.</i>	<i>Meini, mein.</i>
11° AR BED (Byd)	<i>Careg, karreg, maen.</i>
<i>Byd, bed.</i>	<i>Cerryg, kerreg, mein.</i>
<i>Creadigaeth y byd, kroui-</i>	<i>Craig (krag), roc'h.</i>
<i>digez ar bed.</i>	<i>Pridd, pri.</i>
<i>Haul, heol.</i>	<i>Graian, grouan.</i>
<i>Goleuni yr haul, goulou an</i>	<i>Pwll, poull.</i>
<i>heol.</i>	<i>Ffôs, foz.</i>
<i>Lloer, lleuad, loar.</i>	<i>Mwnglawdd, mengleuz.</i>
<i>Lloergan, kann-loar.</i>	<i>Gogof, ogof, bougou, keo.</i>
<i>Seren, ser, stereden, stered.</i>	<i>Dw'r, dour.</i>
<i>Planed, planeden.</i>	<i>Mor, mor.</i>
<i>Wybr, oabl.</i>	<i>Llanw, lano.</i>
<i>Gorwel, dremwel.</i>	<i>Gorlanw, gourlano, gour-</i>
<i>Awyrr, aer, ear.</i>	<i>lan.</i>
<i>Gwyn (gwent), avel.</i>	<i>Trai, tre, trec'h, tren.</i>
<i>Awel (avel), aezen.</i>	<i>Rhyfurtherwy, reverzi.</i>
<i>Ysturm, stourm.</i>	<i>Glan y mor, glan (lez, ribl)</i>
<i>Goleudy, tour-tan.</i>	<i>ar mor.</i>
<i>Corwynt, korvent.</i>	<i>Glanio (glania), douara.</i>
<i>Cwmwl, koumoul.</i>	<i>Gwaelod y mor, goueled</i>
<i>Gwlaw, glao.</i>	<i>(strad) ar mor.</i>
<i>Eira, erc'h.</i>	<i>Ton, tonn.</i>
<i>Cesair, kazard'h.</i>	<i>Traeth, traez, treaz.</i>
<i>Gwraith, gliz.</i>	<i>Traethell, traesen.</i>
<i>Gwraith nos, gliz noz.</i>	<i>Gwymon, goumon (Treg.),</i>
<i>Arien, ailhen (Treger).</i>	<i>bezin.</i>
<i>Gwres, gwrez, groes.</i>	<i>Afon, aven (brezoneg koz),</i>
<i>Rhew, reo.</i>	<i>stêr.</i>
<i>Daear, douar.</i>	<i>Afonig (afon vihan), gwaz-</i>
<i>Daeargrynn, kren-douar.</i>	<i>dour, goueren, ruzelen.</i>
<i>Tir, ter (e brezoneg koz),</i>	<i>Goferen, gofer, goueren,</i>
<i>douar.</i>	<i>gouer.</i>
<i>Ynys, enez.</i>	<i>Ffrwd, froud.</i>
	<i>Ewyn, eon.</i>

<i>Rhigol, rigol.</i>	<i>doun eo ar mor.</i>
<i>Ffynnon, feunteun.</i>	<i>Af al lan y mor yn yr haf, me</i>
<i>Tarddu, tarza.</i>	<i>a yelo (ez in) war lez (war</i>
<i>Tarddle, mammen, eienen.</i>	<i>c'hlân) ar mor en hanv.</i>
<i>Dyferu, divera.</i>	<i>Dacw synydd uchel. Beth</i>
<i>Pont, pont.</i>	<i>yw ei enw ? Sed a-hont</i>
<i>Llyn, lenn.</i>	<i>eur menez uhel. Pe hano</i>
<i>Tân, tan.</i>	<i>a rîr anezan ? (Petra eo</i>
<i>Fflam, flam.</i>	<i>e hano ?)</i>
<i>Fflamio, flamma, flamina.</i>	<i>A welsoch chwi ffynnon</i>
<i>Llosgi, leski, devi.</i>	<i>Gwenfrewi ? — Naddo.</i>
<i>Glo, glaou.</i>	<i>Ha gwelet hoc'h eus-hu</i>
<i>Mwg, moged.</i>	<i>(daoust hag e weljoc'h)</i>
<i>Lludw, ludu.</i>	<i>feunteun Gwenfrewi ? —</i>
<i>Cynnud, keuneud.</i>	<i>N'em eus ket.</i>
<i>Cynnuta, keuneuta.</i>	<i>Dacw wymon ar y traeth,</i>
<i>Huddygl, huzuilh, huzel,</i>	<i>sed a-hont bezin(goumon)</i>
<i>huch'el.</i>	<i>war an traez.</i>
<i>Aelwyd, oaled, oaled.</i>	<i>Y mae ewyn ar y ffrrwd,</i>
Frazennou (brawddegau).	<i>bez' ez eus eon war ar</i>
<i>Yr oedd yn oleu lleuad,</i>	<i>froud.</i>
<i>neithiwr, sklér e oa al</i>	<i>A raid i ni groesi 'r bont ?</i>
<i>loar neizeur.</i>	<i>Ha red eo d'eomp-nitreuzi</i>
<i>A oes rhew ar y ddaear bo-</i>	<i>(kroazia) ar pont ?</i>
<i>reu heddyw ? — Nac oes,</i>	<i>Chwythwch y lân, os</i>
<i>ond y mae gwylith ar y</i>	<i>gwelwch yn dda, c'houe-</i>
<i>gwelliglas yn y cae, ha</i>	<i>zit an tan, mar plich.</i>
<i>bez' ez eus reo war an</i>	
<i>douar hizio ar heure (evit</i>	
<i>ar heure) ? — N'eus ket,</i>	
<i>hogen gliz zo war ar yeot</i>	
<i>glas er park.</i>	
<i>A ddisgynasoch chwi i'r</i>	
<i>pwll glo ? — Do. Ha dis-</i>	
<i>kenn a rejoc'h (daoust hag</i>	
<i>etiskenn joc'h) er vengleuz</i>	
<i>glaou-douar ? — Ya.</i>	
<i>Duw, Doue.</i>	
<i>Hollalluog, Holl-c'halloudek</i>	
<i>Trindod, Treinded, Trindod.</i>	
<i>Tri Pherson y Drindod, tri</i>	
<i>Ferson an Dreinded.</i>	
<i>Tad Tad.</i>	

12° TRAOU AN ENE
KREDEN HA BROADELEZ
(pethau ysbrydol)
(Crefydd a chenedlaetholdeb)

Mab, Mab.
Ysbryd Glân, Spered-Glan,
Spered-Santel.
Parhau, padout.
Creu, kroui.
Creadwur, Krouer.
Creadur, krouadur.
Creadigaeth, krouidigez.
Iesu Grist, Jezuz-Krist.
Iachawdwur (Yac haer), Sal-
ver.
Prynnwr, Prener, Dasprener,
Redemptor.

Sanctaidd, santaidd, sautel.
Gwynfydedig, gwenvidik.
Llawen, laouen.
Llawenydd, levenez.
Llawenhau, laouenaat.
Bendigaid, bendigedig, ben-
niget.
Bendifth, bennoz.
Nef, nenv, né.
Nefoedd, nenvou, nevou.
Paradwys, baradoz, bar-
ouis (e Gwened).
Angel, ael, eal.
Ysbryd, spered.
Enaid, ene.
Marwol, marvel.
Anfarwol, divarvel.
Sant, sant.
Santes, santez.
Saint, sent.
Y Wygryf Fair, Mair Forwyn,
ar Werch'ez Vari.
Merthyron, merzerien.

Marwolaeth, maro.

Angeu, ankou.
Dydd y Farn, deiz ar Varn.
Uffern, ifern.
Diafol, Diawl, diaoul.
Y rhai drwg, ar re zrouk.
Melldith, malloz.
Damnedig, daonet.
Damnedigaeth, daonedigez.
Trist, trist.
Tristwch, tristidigez.
Poen, poan.
Galar, glac'hар.
Gloes, gloaz.
Lloes, loes (Treger).
Pryder, preder.
Goddef, gouzany.
Ofn, aon.
Braw, brawych, blaouac'h
(Gwened), spont.
Crynu, krena.
Ffromi, froma, fourma (Tre-
ger).
Hiraeth, hiraez (Kerne).
Eisicu, ezom.
Angen (anken), ezom.
Nych, nech.
Nychu, nec'ha.

Pechod, pec'hed.
Pechadur, pec'her.
Pechod marwol, pec'hed
marvel.
Balchder, balch'der, lorc'h,
lorc'hentez.
Glythineb, gloutoni.
Meddw, mezo.
Meddwod, mezventi.
Lleidr, lladron, laer, laeron.
Lladrad, laeronsi.
Lladrata, laerez.

Lladd, laza.
Gonest, onest, mad.
Anonest, dizonest, divad.
Twyll, touellerez.
Twyollo, touella.

Cristion, kristen.
Ysgrythyr, Skritur.
Efengyl, Aviel.
Pistol, ebistolen (lizer di-
ganteun abostol); abostol
(a vez lennet, en oferen,
kent kana an Aviel).
Apostol, abostol.
Dysgybl, diskibl.
Dysgyblion, diskibien.
Galwedigaeth, galvedigez.
Pererin, perc'hirin.
Pregethwr, prezeger.
Pregeth, prezegen.

Eglwys, iliz.
Capel, chapel.
Croes, kroaz.
Allor, aoter.
Plwyf (plou-), parrez, pa-
rouz.
Gorchymyn, Gorchymy-
nion, gou'rehemen, gou'r-
c'hemenou.
Creda, kredi.
Cred, kreden.
Digred, digreden.
Gwir, gwir.
Gwirionedd, gwirionez.
Ffydd, feiz, fe.
Caru, karout, karet.
Cariad, karantez.
Casineb, kasoni.

Casdu, kasaat.
Addoli, azeuli.
Penlinio (penlina'), daoulina.
Moli, mfeuli.
Canmol, kanmeuli.
Molian, meuleudi.
Pader, pater.
Trugaredd, frugarez, truez.
Elusen, aluzen.
Achub ei enaid (dienb e ene),
salvi (savetei, sovelaat) e
ene.
Colli ei enaid, koll e ene.
Dyled, dle.
Dyledswydd, dlead.
Rheol fuchedd, reolen vuhez.
Gras, gras.
Sacrafen, sakramant.
Bedydd (badez), badiziant,
badeiant.
Penyl, pinijen.
Cymun glân, komunion
santel.
Bedydd esgob (badiziant es-
kob), kouzoumen.
Olew olaf (oleou diweza),
nouen.
Produs, priedelez.

Gwyl, gouel.
Nadolig, nedeleg.
Seren Wyl, Ystwyll, gouel
arsteren, gouel arrouane.
Gwyl Fair y canwyllau,
gouel Maria ar goulou.
Mercher y lludw merc'her
al ludu.
Garawys, Grawys, koraz,
koareiz.
Pasc, Pask.

Gwyl Pedr a Phaul, gouel
 Per ha Paol.
Gwyl Fihangel, gouel Mi-
 kael.
Gwyl Dewi sant, gouel saint
 Dewi.
Gwyl yr holl saint, gouel
 an holl sent.
Calan gauaf, kala goany.

Iaith, yez.
Gair, ger, gir.
Enw, hano.
Liafar, dywediad, lavar.
Ysgrif, skrid.
Ysgrifenu, skriva.
Ysgrifenydd, skrivanier.
Darlenn, lenn.
Darlennydd, darltenwr, len-
 ner.

Llyfr, levr.
Llythren, lizeren.
Llinell, linen.
Penod, pennad.

Gwybod, gouzout.
Gwybodaeth, gouiziegez.
Adnabod, anaout.
Adnabyddiaeth, anaoudegez.
Meddwl, meiz ; meizout,
 (Kerne) (1).
Meddylio, meizout, meiza.
Cof, koun.
Anghosfio, ankounac'hât, an-
 kouaat.

(1) *Meiz*, enw ; *meizout*, berf.

Cofio (kouna), kaout koun.
Chwant, c'hoant.
Mynu, mennout.
Dysgu, diskri.
Addysg, diskamant.
Dysgediaeth, deskadurez.
Dysgedig, desket-mad.
Annysgedig, amzesk, dizesk.
Gwers (gwerz), kentel.
Cân, kân.
Caneuon, kanaouennou.
Tôn, tôn.
Canu, kana.
Cantor, cantorion, kaner,
 kanerien.
Côr, laz-kana.
Bardd, barz.
Bardoniaeth, barzoniez.
Gwobr, gopr, priz.

Dal, derc'hel.
Cynnal, kenderc'hel.
Cynhadledd, kendalc'h.
Cynhadledd holl-geltaidd,
 kendalc'h holl-geltiek.
Ymweliad, gweladen.
Dadl, dael.
Dadleu, daela.
Amddiffyn, difenn.
Atal, astali, herzel.
Wrthwynebu, enebi ouz.
Cytuno (â), tonia (gant)
 (Tregar), en em glevet.
Undeb, unvaniez.
Brodoriaeth, breudeuriez.
Calon wrth calon, kalon ouz
 kalon.

Gwlad (glad), bro, mam-vro.
Gwladgarwch, karantez-vro.
Cenedl, broad, broadelez.
Cenedlaetholdeb, broadelez.
Gwerin, gwerin (brezoneg
 koz), pobl.
Galw, gervel.
Dihuno, deffro, dibuna.
Deffroad, dihunaden, emzav.
Gallu, galloud(enw), gallout
 (berf).
Nerth, nerz.
Cynnorthwy, kennerz.
Cynnorthwy, kennerza.
Cefnogi (eus *cefn* kein),
 skoazia, skoazella (skoaz,
 ysgwydd).
Amddiffyn, difenn.

Calonog, kalonek.
Da, mad, da (Kerne), mad.
Gwell, gwell, gwelloc'h.
Goreu (gorre), gwella.
Daioni, madelez.
Drwg, drouk, fall.
Gwael, gwall, fall.
Gwaeth, gwaz, gwasoc'h.
Gwaethaf, gwasa.
Pwys, pwysigwrydd, pouez.
Pwysig, a bouez, pouezus.
Dibwys, diystir, dibouez,
 dister.
Dihafal (dishenvel), dispar.
Hen, hen (e brezoneg koz ;
 « ar mab hena », ar mab
 kosa), koz.
Ieuanc, yaouank.
Newydd, nevez, neve.

Frazennou (brawdddegau)
Duw a phob daioni, Doue
 ha pep madelez.
Erthygl gyntaf y Credo yw :
Credaf yn Nuw, Dad Holl-
alluoq, Creawdwyr nef a
daear, artikl kenta ar
Gredo eo : Me a gred e
Doue, Tad Holl-c'hallou-
dek, Krouer an nenv hag
an douar.
Dyma arwydd y groes yn
y Gymraeg a'r Llydawaeg :
 Setu aman sin (arouez) ar
 groa e keumraeg hag e
 brezoneg :
Yn enw'r Tad, a'r Mab, a'r
Ysbryd-Glân, en hano an
 Tad, hag ar Mab, hag ar
 Spered-Glan.
Y mae Duw yn gwybod ac
yn gweled pob peth, Doue
 a oar hag a wel pep tra
 (eman Doue o c'houzout
 hag o welet pep tra).
Cár dy Dduv a'th holl galon,
a'th holl enaid, a'th. holl
nerth, kar da Zoue eus da
 holl galon, eus da holl ene,
 eus da holl nerz.
Yr Ysbryd-Glân yw y try-
dydd Person a'r Fendigaid
Drindod, ar Spered-Santel
eo an trede Person eus
an Dreinded Venniget.
Pa fodd y disgynnod y
Ysbryd-Glân ar yr apos-
tolion ? penaos e tisken-
nas ar Spered-Glan war
an ebestel ?

Nid yw ein Hiachawdwr yn gorwedd yn y bedd ; y mae Ef yn eistedd ar adeheulaw y Tad Hollallouog, n'eman ket hon Salvergourvezet (oc'h hourvez) er bez ; eman Hen azezet (oc'h azeza) ouz (war dourn deou an Tad Holl-c'halloudek.

Oddigno y daw i /arnu 'r dynion, ac'hano e teuio da varn an dud.

Y mae'r Efengyl yn dysgu i ni garu ein gilydd, an Aviel a zesk (eman an Aviel o tiski) d'eomp-ni en em garout an eil egile. Cariad yw Dau, Karantez eo Doue.

Deg gorchymyn sydd, dek gourc'hemen a zo.

Dyldedwydd y Cristion yw credu yn Iesu Grist, dlead ar Christen eo kredi e Jezuz-Krist.

Darltenais fuchedd Dewi sant, lennet em eus buhez sant Devi.

O fy Nuw, offrymaf i ti fy nghalon ! O va Doue, me a ginnig (e kinnigan) d'it va c'halon !

Bendigedig fo 'r Sanctaidd Drindod yr awr hon ac yn oes oesoedd ! Benniget ra vo an Dreinded Santel breman hag a oad da oad ! Pob moliant i Dduw ! Pep meuleudi da Zoue !

Canmoledig fo Iesu Grist om byth ! Kanmeulet ra vo Jezuz-Krist da viken !

Barddoniaeth a chân yw galwedigaeth y Celt, barzoniez ha kân eo galvedigez ar Chelt.

Mor o gân yw Cymru i gy-, mor a gân eo Keumri abez. Y mae 'r Llydawiaid yn dat i ganu hen donau ein ladau, Breiziz a zalc'h da gana toniou koz hon tadou.

Y mae enaid y Wlad yn byw yn yr Iaith. Heb iaith heb genedl, ene ar Vro a vey er Yez. Hep yez hep broadelez.

Peth o bwysigrwydd dihafal yw amddiffyn, dysgu a chodi, yn ein mysg, ein hen Iaith Geltaid, eundra a bouez dispar eo difenn, diskihasevel, en hon mesk, hon Yez koz keltiek.

Y mae 'r cenhedloedd Celtaidd we i deffro (dihano) o hir gwsg, ar broadou keltiek a zo dihunet eus eur c'housk hir.

Y mae 'r Cymro a'r Llydwiad yn codi ac yn estyn eu dwylaw at eu gilydd dros y mor, eman ar C'heumro hag ar Breizad o sevel hag oc'h astenn o daouarn an eil d'egile a dreuz d'ar mor.

Y mae ystad yr hen Iaith yn well yng Nghymru nag yn Llydaw, ond y mae nifer y boblogaeth yn Llydaw yn fwy nag yn Nghymru, gwelloc'h eo stad ar Yez koz e Keumri eget e Breiz, hogen nive-rusoc'h eo poblant Breiz eget hini Keumri.

Y mae, yn awr, liaws o ysgolfeistri ac o ysgolfeistresau yn dysgu yr Iaith i blant Cymru, bez' ez eus breman lies a vistri hag a vestrezed-skol o tiski ar Yez da vugale Keumri.

Nid oes nemawr o le i'n Hiaith yn ysgolion Llydaw, ysywaeth ! N'eus ket nemeur a lec'h d'hon Yez e skoliou Breiz, siouaz !

Y mae 'r rhan fwyaf o honynt yn dysgu i'r plant ddirmygw ac anghofio eu hiaith a'u cenedl, an darn-vuia anezo a zesk d'ar vugale dismegansi

hag ankounac'hât o yez hag o broadelez.

Dechreuodd beirdd Llydaw wrthwynebu yr estron ac amddiffyn yr Iaith yn galonog, barzed Breiz a zeraouas enebi ouz an es-tren ha difenn ar Yez ez kalonek.

Y Gwir yn erbyn y byd. Mewn Undeb y mae Nerzh. Drwy roddi cynorthwy i'w gilydd gall y Cymro a'r Llydawiad gymeryd nerth yn fwy-fwy yn y dy/dol, ar Gwir a-enep d'ar bed. En Unvaniez eman Nerzh. Dre rei ken-nerzh an eil d'egile e ch'hall ar C'heumro hag ar Breizad kemeret nerz mui-ouz-mui en amzer-da-zont.

Bydded i'r hen ddywedriad ddod yn wir : « Oes y byd i'r Iaith Gymraeg ! » Bezet d'al lavar koz dont da wir : « Oad ar bed d'ar yez keumraeg ! »

La Langue bretonne en 40 leçons

par F. VALLÉE (5e édition)

Prix fr. 3 (3,25 francs), imprimerie Saint-Guillaume, 27, Boulevard
Charner, Saint-Brieuc

Notennou diwar-benn ar Gelted koz

Dastumet gant Meven Mordiern ha lakaet e brezoneg gant Abherve

Levr V (ar Ouziegez), eil mouladur, gant eur Roll-geriou	1 fr.
Levr XI (Neuz-korf, gwiskamant, temz-speréd), gant eur Roll-geriou	1 fr.
Levr III (ar Brezel), e brezoneg ha kambreeg (troïdigez e kambreeg gant an aotrounez P. Mocaer ha D. Rhys Phillips	1 fr. 50

*Kas ar goulenou d'an aotrou Vallée, 23, rue Saint-Benoît,
Saint-Brieuc.*

